

van defe ordonnantie te doen; aen te halen en tegens den felven te procederen tot verbeurte van de felve goeden. En op dat alles wes voorz is volkomeijk volbracht worde, en daer van niemand en pretendere te hebben ignorantie. Ordonneren wy die van den Rade in Holland dat fy op defe onse ordonnantie en placcate terftond alom daer men gewoonlijk is publicatien te doen, doen publiceren en verkondigen, en doen procederen tot executie van defen sonder enige diffimulatie: autoriferende den voorz deurwaerder van den Hove de voorz publicatie sonder vertrek over al na oudergewoonten te doen. Des t'oorkonden hebben wy defen met onfen name getekent en onfen groten zegel daer onder aen laten hangen. Gegeven in onfen veldleger tot Hellenrade by Ruermonde op den 23 dag der maend van Augufto in den jare ons Heeren 1572. Ondergetekent, *Guillaume de Nassau*. Op de plijke ftond gefchreven: By bevele van fijne Excellentie. Ondergetekent,

BRUYNINK.

Twee dagen na het uitgeben des boorz Placcaets / heeft de boorz Prince noch gemaakt fchiere ordonnantie en instructie / op dattet land van Holland wel politijkelijk soude werden geregeert / want de ongeregeltheid van het krijgsvolk was seer groot / bysonder van de gene die t'scheep op vyrbuit hadden gebaren / die fo seer verkwilbert waren datse sonder onderscheid / fo Oeeftelijken als werelijken en op den huisman / roofden en plonderden niet anders dan oft openbare branden getoeft waren / en of fy geen ander boorz nemen en hadden gehad dan t'Land en luiden te beverben. De principaelste van defen waren de boorzschepen Wybe Zuytz Nobol / Steelman / Holbeek / Croc / en meer andere die mette Grave van der Mark in t'Land gekomen waren / sulx dat vele goede luiden die de sake wel toegebaen waren / en die liberalijken gecontributeert hadden / fiende dese grote ongeregeltheid en de quade beleidinge der saken / en datter fo weenige straffe ober gedaen worde / mederom witten Lande togen en wilden de sake wat kan berde aenfiem / want hen-luiden dochte dat sodanige onordeninge niet en soude konnen lange bstaen. Daerom fo heeft de boorzschepen Prince van Orangien om hier in te boorzten en boorzkomen / dat sijne goede jonstige vanden niet en fouden toe sijne branden boorzden gemaakt / dese navolgende instructie en ordonnantie gemaakt.

Ordonnantie en instructie by den Prince van Orangien gemacht boorz die van Holland / om by provisie gecontributeert te worden.

Wilhelm by der gratie Gods, Prince van Orangien, Grave van Nassau, &c. Also wy metter daed bevinden dattet Land van Holland in dese bevrydinge des Vaderlands uit der Albaniser en Spaenser tyrannye, en t'felve in sijn oude vryheid en welvarentheid te restituieren t'welk wy metter hulpe Godes voor-genomen hebben te volkomen, ons principalijken by-gestaen heeft, so met eene grote merkelyke somme van gereede penningen, als met brieven van verbande t'onfer ernstlijcke verfoek en bede, gegeven voor de betalinge van den Oversten Ritmeesteren, Capiteinen en Hopluiden van den ruiteren en knechten, om den selven te beter en te williger te doen opfitten, monfteren en onder eede te komen. Om welks voorz en beloofde penningen op te brengen, en te furneren, sal nodig zijn t'voorz Land in sijn geheel en welvarentheid te conferveren, en den ingefetenen van dien alle contentement te geven, en van alle foule en overdaed van knechten so wel in Steden als ten platten Lande te bevryen, op dat fy middelen daer toe mogen hebben en hare goede willeen affectie gecontinueert werden, en gene afkeer van saken en krijgen. So ist dat wy met lange en rijpe deliberatien hier op gelet hebbende, bevinden daer toe voor al nodig te zijn t'felve Land in sijn oude costumen, privilegien en vryheden t'onderhouden, so ons voornemen in t'generael daer toe is streckende, en ook den Staten deffels Lands een goed genoeg te geven, dattet Land ordentelijk geregeert mach worden. Hebben tot dien einde voorgenomen

daer in niet te doen of t'ordonneren dan by advijse van de felve Staten, so dien de gelegenheid des Lands en humeuren van den ingefetenen van dien best kennelijc zijn. Willende tot dien sijne dese onse ordonnantie en instructie by eenen yegelijken en over al in den Lande van Holland met sijnen appendentie onverbrekelijc by provisie onderhouden en achtervolgt te worden. Eerst en al voren om t'Land in sijn oude vryheid te brengen fullen de Staten by hare Gedeputeerde doen inventariseren en copye maken van alle des Lands privilegien, gerochtigheden en chartres, berustende op den huise en Castele van der Goude, latende d'originalen aldaer, daer toe wy hen-luiden autoriferen by defen om de felve gesien wesende; weder geobserveert en onderhouden te mogen werden.

En op dat des Lands Domeynen en inkomen geconserveert en behoorlijk ten gemenen profijte van den Lande geemployeert mogen worden. Ordineren wy dat voor al de Camer van de Rekeninge geredintegreert worde, en dat de Staten andere personen bequiem wesende tot Rekenmeesteren, Auditeuren en Clerken in de plaetse van den genen die vertrocken zijn, nomineren fullen, om by provisie geconfermeert en gefurrogeert te worden, die met den genen die gebleven zijn goede toefichte fullen nemen dat de Domeynen niet vermindert en de penningen van diea wel en na behoren, tot vorderinge van de gemene sake, en also tot dienste van de Coninklijke Majesteit t'onfer ordonnancien besteed worden, tot welken sijne fy boven den gewoonlijken eed, *mutatis mutandis*, ook sweren fullen dese onse ordonnantie te gehoorsamen en alle devoir te doen om t'land van d'Albanise en Spaense tyrannye te bevrijden, en t'felve weder in sijn oude vryheid gesteld te mogen worden.

Dat fy ook in plaetse van particuliere Rentmeesters en Ontfangers van den voorz Domeynen en inkomen die vertogen zijn, andere personen daer toe sufficient en bequiem wesende fullen nomineren, om ook by ons by provisie geconfermeert en gefurrogeert te worden in de plaetse van de gene die vertrocken zijn. Wel verstaende dat de Rentmeesters die gebleven en (F. 1572) niet vertrocken en zijn, gehouden fullen zijn (also de Rekenmeesteren in hen vertrocken de Registeren van de Camer met hen genomen hebben) misgadens den state van hare ongefloten en lopende rekeningen terftond ter Camere over te leveren, om die aldaer te registreren ist nood, en dat de gefurrogeerde voor alle cautie voor haren ontfange ter Camere fullen stellen en den behoorlijken eed doen, den welken als dan by den Rekenmeesteren den state van haren ontfange uit voorgaende rekeninge (by so verre die te bekomen zijn) of by andere wegen en middelen gegeven sal worden, om hen in haren ontfang daer na te mogen reguleren, en in uitgeven niet brengen dan t'gene hen by ons of die van den rekeninge geordonneert sal zijn, die hare rekeninge ter Camere ter presentie van een Gecommitteerde van den Staten doen sal.

Sullen mede de voornoemde Staten in plaetse van meester Jacob Bol die vertrocken is, eenen anderen of meer indient hen goed dunkt, daer toe bequiem en gequalificeert zijnde nomineren totten ontfange van alle des gemenen Lands ommeslagen, om by ons geconfermeert te worden, de welke na dat sy behoorlijke cautie gesteld fullen hebben, terftond in haren ontfang fullen treden en gene penningen in uitgeven mogen brengen dan ter ordonnantie van de Staten die hen rekeningen ook doen fullen voor den Staten en een Gecommitteerde uiter Camere.

En op dat de Staten te beter contentement van als mogen hebben, willen wy dat sy ook een fullen nomineren totten ontfang en uitgeve van den penningen toe de krijgshandeling binn den Lande van Holland behoevende, om by ons onder behoorlijke cautie en eed geconfermeert te worden; die gehouden sal zijn hem in sijnen uitgeven te reguleren na t'gene hem by den Superintendent en twe Commissarissen (die de Staten mede nomineren fullen om by ons geconfermeert

meert te worden, om hem by de monftringe te vinden) geordonneert sal worden, en gehouden sal wesen sijne rekeninge voor die van de rekeninge en den Staten te doen. Item sullen ook alle Capiteinen en Hopluiden sweren ons als Stadhouder van Holland, Zeeland en West-Vriesland en Sticht van Utrecht, en den Staten des lands van Holland gehou en getrouw te wesen om de Landen te bevrijden van de Albanise en Spaense tyrannye, ten dienste van den Coninklijken Majesteit als Grave van Holland, en voorts den artikel-brief die wy den Staten over gesonden hebben. Voorts is onse mening en intentie dat de goeden van den genen die hen openbaerlijken voor vyanden dragen, terstont by de Magistraten daer onder die gelegen zijn geannoteert, en de vruchten van dien ontfangen sullen worden by de Rentmeesters van den Domeynen, elk in sijn quartier, om tot vorderinge van de gemene sake ter ordonnantie als voren, geemployeert te worden, die daer van rekeninge apart sullen doen ten overstaen van eenige Gecommitteerde van de Staten. Dat van gelijken geschiede van goeden toebehorende personen hen onthoudende inde Steden, die hen noch met ons niet geconformiert en hebben, en ook van den genen die hen om dese beroerten uit hare woonsteden getransporteert hebben, en na openbare inroeping niet wederom komen, en dit ter tijd toe de Steden hen met ons conformeren, of dat sy weder ter plaetse van hare residentie gekomen sullen wesen. Wel verstaende dat uit de voorschreven goeden betalinge met kennisse van saken gedaen sal worden 't gene sy anderen deugdelijken schuldig zijn. Dan so wy begeren alle vrundschap en vrede t'onderhouden metten nagebuiren buiten de Nederlanden geseten: so willen en ordonneren wy dat hen-luiden hare goeden volgen mits deugdelijken veriferende hen-luiden die en genen anderen in parte of dele toe te behoren. En op dat alle saken by betere ordre uitgerecht mogen worden, so willen wy ook dat so wanneer daer eenig officie of ampt vaceren sal, dat die van de Camere van de rekeninge daer in disponeren en de selve confereren na ouder gewoonte by verpachtinge, mits eerst en al voren daer op gehad hebbende t'advijs van den Wet-houders en Raden der Steden daer 't selve officie of ampt vaceren sal, en van anderen by advijs van particuliere Rentmeesters daer 't selve onder forteert, dan in den Bailluscapen van Rijnland, Kennemerland, Delfland, Schieland, Zuid-Holland, Waterland met Zeevank, en alle andere diergelijke, met advijs van den Staten, om in 't exerceren van hare officien beter ordre gesteld te mogen worden. En sullen alle Officieren ons als Stadhouder van Holland boven den ouden en gewoonlijken eed, *mutatis mutandis*, ook sweren dese onse ordonnantien in alle te volkomen, en met alle vlijt 't Land vande Albanise en Spaense tyrannye te helpen bevrijden, om weder in sijn oude vryheid te mogen komen. Verlatende en deporterende by desen allen den genen die contrarie dese hare commissien verkregen hebben, so wy ook by desen doen alle andere generale commissien over den Lande van Holland streckende voor dese tijd geexperieert. Is mede onsen wille en mening dat niemant eenige omslagen van penningen of anders over den lande van Holland of onder Holland forterende, in 't geheel of deel sal doen, dan alleen den Staten van den selven lande, die wy daer toe by desen autoriseren, om te vinden de penningen by hen-luiden t'onzen begeerte opgebracht en versegelt. En dat by sodanige middelen als hen-luiden dunken sal den Lande oorbaerlijkste en draeglijkste te wesen. Willende daerom de penningen die by eenige particuliere Gouverneurs omgeslagen en ontfangen zijn, dat die terstont komen en over-gelevert sullen worden aen gelde of behoorlijke acquyten in handen van den Ontfangers, die by de Staten gesteld sullen worden, om daer van mede behoorlijke rekeninge gedaen te mogen worden, en op dat egalité over 't gehele Land gebruikt mach worden hen-luiden dat aflag sal mogen strecken. Als wy ook willen dat alle andere doen sullen in den Rade van Holland of onder Holland forterende

I. Deel

die by ons, onsen lieven neve den Grave van der Mark, of yemand anders particuliere commissie van ons hebbende, tot eenigen ontfang of Rentmeesterschap gesteld en gecommittiert zijn: so wy allen den selven by desen van hare commissien deporteren en verlaten. Item op dat de Justitie wesende 't fundament van de conservatie van een Republijc, wederom in esse gesteld mach worden, so is ons ernstig verfoek dat de Staten ons in alder diligentie willen over schicken de namen van den Raedsheeren die noch te bekomen en niet vertrocken zijn, en daer toe noch eenige andere gequalificeerde personen om Raden te zijn nomineren, om daer uit by ons by provisie eenen Raed geconstitueert te worden die de Justitie in den lande van Holland sullen administreren, tusschen partyen, en de kennisse van alle de aengehaelde en aengeslagen goeden of de selve gehouden souden worden voor prijs dan niet. Voorts cassen wy alle commissien die wy of onse Gecommitteerde tot noch toe ter Zee gegeven hebben, ten sijne de negotiatie te beter en vryer op den Lande van Holland geexerceert mach worden, willende dat voortaan eenen yegelijken van onse Capiteinen en anderen hen reguleren sullen na de ordonnantie die wy daer op met advijsse van de Staten maken sullen.

En so onse uiterlijkste mening, begeerte en intentie is, dat de gemene ruste en vrede binnen den Lande van Holland en daer onder forterende volkomenlijken en onverbrekelijken onderhouden mach worden. So willen en ordonneren wy by desen dat alle onse Capiteinen, Oversten, Hooft-Officieren en Wet-houders gehouden sullen wesen eed te doen den Placcate daer op by ons gegeven in onsen heyrleger tot Hellenrade by Ruermonde, op den 23 Augusti 1572. in alle sijne poincten te achtervolgen en te volkomen. En also wy voor dese tijd selver in persoon als noch niet mogen komen, so is onse intentie en meening dat alle d'andere saken concernerende het Gouvernement van den Lande van Holland en daer onder forterende, geadministreert en gevordert sullen worden by onsen lieven en beminden neve den Grave van der Mark, by advijs van den genen die wy ter nominatie van den Staten als Raden by hen gevoegt hebben en noch voegen sullen wel verstaende dat sy in saken beroerende de politie en welvaren van den voorschreven Lande niet en sullen disponeren sonder voorgaende advyse van de Staten. Willende en ordonnerende voorts om de Steden in goede politie en regeringe t'onderhouden, de selve in alle politieke en burgerlijke saken sullen geregeert worden by de Wet-houders en Regeerders der selver: wel verstaende dat wy in den selven dat ons goet dunken sal eenen Gouverneur tot meerder bewaernisse van dien sullen stellen, stellen, by advyse van de Staten. Des t'oorconde hebben wy desen met onsen name getekent en ons groten secreet zegel daer beneffens laten drucken in Placcate. Gegeven in onsen Veld-leger tot Hellenrade by Ruermonde, op den 25 dag der maend van Augusto in den jare ons Heeren, 1572. Ondertekent *Guillaume de Nassau*, met een zegel in roden wasse daer beneffens gedrukt, en beneden getekent,

BRUYNINK.

Als nu de Prince van Orangien in verscheyden saken onse gesteld / en veel hietben gins en weder gesonden hadde / so is hy de Nase met alle sijn volk gepasseert / en den eersten of tweeden September door Loben gekomen / en 't selve opgeesicht / en de Hoofst-poozte aldaer in hand gesteken hebbende / so sijn eenige Gedeputerde van der Stad / onder de welke was Doctor Elbertus Leoninus, huten by den Prince gekomen / en hebben met hem geaccordeert dat hy de Stad met vreden soude willen laten / mits datse een sekere somme geds souden geben / gelijk geschied is / daer mede sy af getogen sijn. Ter selver tijd heeft Jonckheer Wrent van Dorp de stad van Mechelen uit den name des Princen van Orangien ingenomen. Eenige andere Steden horende de aankomste des Princen met so vele

1000
accor-
deert
met den
Prince
van O-
rangien.
Mechel-
len tuge-
nomen.